IX kadencja

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KANCELARIA SEJMU
Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

■ **Komisji Polityki Senioralnej**
(nr 34)
z dnia 5 kwietnia 2022 r.

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Polityki Senioralnej (nr 34)

5 kwietnia 2022 r.

Komisja Polityki Senioralnej, obradująca pod przewodnictwem poseł **Joanny Borowiak (PiS)**, przewodniczącej Komisji, rozpatrzyła:

– informację ministra rodziny i polityki społecznej na temat sytuacji osób starszych na rynku pracy,

– informację prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na temat aktualnej sytuacji materialnej i dochodowej emerytów i rencistów.

W posiedzeniu udział wzięli: **Stanisław Szwed** sekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej wraz ze współpracownikami, **Piotr Łysoń** dyrektor Departamentu Badań Społecznych Głównego Urzędu Statystycznego, **Jerzy Płókarz** prezes Krajowego Sztabu Ratownictwa Społecznej Sieci Ratunkowej, **Elżbieta Ostrowska** przewodnicząca zarządu głównego Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, **Kordian Kulaszewicz** prezes Fundacji Adaptacja, **Alicja Kaczorowska**, **Katarzyna Wieczorowska-Tobis**, **Rafał Sapuła** stali doradcy Komisji.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Julia Popławska**, **Elżbieta Przybylska** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Dzień dobry, witam państwa serdecznie. Otwieram posiedzenie Komisji Polityki Senioralnej. Witam serdecznie wszystkich państwa posłów uczestniczących w posiedzeniu. Witam również przybyłych gości: pana Stanisława Szweda, sekretarza stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej; panią Lidię Ułanowską, dyrektor Departamentu Polityki Senioralnej w MRiPS; panią dyrektor Ewę Flaszyńską z Departamentu Rynku Pracy w MRiPS. Witam serdecznie również ekspertów, którzy łączą się z nami zdalnie: panią prof. dr hab. Katarzynę Wieczorowską-Tobis, panią dr Alicję Kaczorowską, pana dr. Rafała Sapułę. Witam serdecznie pana Kordiana Kulaszewicza, członka Rady Polityki Senioralnej przy ministrze rodziny i polityki społecznej, oraz pana Jerzego Płókarza, prezesa Krajowego Sztabu Ratownictwa Społecznej Sieci Ratunkowej. Witam również pana Mateusza Czarnowskiego pełnomocnika wojewody kujawsko-pomorskiego ds. polityki senioralnej. Witam serdecznie.

Informuję, że dzisiejsze posiedzenie Komisji jest prowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość. Informuję, że posłowie członkowie Komisji obecni na sali głosują przy użyciu urządzenia do głosowania za pomocą legitymacji poselskiej, wówczas nie logują się w systemie komunikacji elektronicznej i nie używają tabletów.

W tej chwili przystąpimy do stwierdzenia kworum. Proszę państwa posłów o naciśnięcie jakiegokolwiek przycisku w celu potwierdzenia obecności na posiedzeniu. Uprzejmie proszę sekretariat Komisji, który również serdecznie witam na dzisiejszym posiedzeniu, o niezamykanie przez jakiś czas głosowania nad kworum, po to żeby posłowie, którzy nie zdążyli się jeszcze zalogować na początku posiedzenia, mieli taką możliwość. Mam informację, że mamy kworum. Bardzo dziękuję. Stwierdzam kworum.

Szanowni państwo, przystępujemy do realizacji porządku dziennego, który przewiduje rozpatrzenie informacji ministra rodziny i polityki społecznej na temat sytuacji osób starszych na rynku pracy oraz rozpatrzenie informacji prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na temat aktualnej sytuacji materialnej i dochodowej emerytów i ren-

cistów. Uprzejmie proszę pana ministra Stanisława Szweda o zreferowanie informacji dotyczącej sytuacji osób starszych na rynku pracy. Bardzo proszę.

Sekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej Stanisław Szwed:

Dziękuję bardzo. Pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo, dziękuję za ten temat, który państwo podjęliście w ramach Komisji. Może na początek podam kilka informacji dotyczących sytuacji demograficznej związanej z osobami starszymi. Wiemy, że przybywa osób starszych, warto sobie jeszcze raz przypomnieć, w jakiej jesteśmy sytuacji i co jest przez nami. Myślę, że to są duże wyzwania, zarówno jeśli chodzi o sytuację na rynku pracy, jak i sytuację dotyczącą osób starszych.

Z najświeższych danych, którymi dysponujemy, czyli z końca 2021 r., wynika, że na koniec roku 22,5 mln osób było w wieku przedprodukcyjnym. To o 2,3 mln osób mniej niż w 2010 r., czyli na przestrzeni 12 lat liczba osób w wieku produkcyjnym spadła o 2,3 mln. To jest duży spadek. Jeśli popatrzymy też na inne statystyki, to one pokazują nam, że… Jeżeli popatrzylibyśmy na dane z GUS, to na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 31 osób w wieku przedprodukcyjnym, w 2010 r. – bo tu odnosimy się do tego roku – było to 29 osób i aż 38 osób w wieku poprodukcyjnym, czyli różnica jest tu zdecydowana.

Głównym wyzwaniem, przed którym stanęliśmy, jest oczywiście to, w jaki sposób wydłużać okres aktywności zawodowej osób starszych zarówno w obszarze rynku pracy, jak i aktywności społecznej. Wielokrotnie na posiedzeniach tej Komisji omawialiśmy programy dotyczące aktywności – czy to program „Senior+”, czy program „Aktywni+”, który ma pomóc utrzymywać osoby starsze w aktywności. Myślę, że jeżeli popatrzymy na współczynniki zawodowe i wskaźniki zatrudnienia ludności w wieku 50–64 lata, to one z roku na rok wzrastają, ale nie na tyle, żebyśmy mogli mówić, że sytuacja jest dobra. Tym bardziej, że jesteśmy w dalszym ciągu poniżej wskaźników, które występują, jeśli mówimy o średnich wskaźnikach w UE. Jeśli chodzi o wskaźnik aktywności zawodowej, to jest on na poziomie 65,7%, w krajach UE wynosi 71,6%, czyli z roku na rok jest lepiej, ale to jeszcze nie jest to, na co byśmy liczyli.

Pocieszające jest oczywiście to, że jeśli mówimy o stopie bezrobocia, to ona jest na bardzo niskim poziomie. Dotyczy to też osób starszych, choć oprócz grupy osób młodych osoby starsze zaliczamy do tej grupy, która ma zdecydowanie trudniej na rynku pracy. Sytuacja pogorszyła się trochę w związku z covidem, gdzie przybyło nam osób starszych. Mamy tu tę granicę powyżej 50 r.ż., jeśli chodzi o stopę bezrobocia. Z najnowszych danych według skali Eurostatu wynika, że bezrobocie wynosi niespełna 3%, a w skali naszego kraju – 5,6%. To jest naprawdę niskie bezrobocie, dlatego sytuacja w tym kierunku jest o tyle pozytywna. Na pewno warto też przyjąć kwestię związaną z możliwościami dodatkowego zatrudnienia dla pracowników.

Myślę, że ciekawym rozwiązaniem, które wprowadziliśmy, a które weszło w życie w związku z wprowadzeniem Polskiego Ładu, jest tzw. PIT 0 dla seniorów. Pozwala on kontynuować pracę, nie rozwiązując umowy o pracę, a przez to też nie płacić podatku, mieć większe świadczenie i pozostawać w aktywności. Myślę, że to też jest pozytywne rozwiązanie. Oczywiście w każdym przypadku to jest decyzja osoby, która chce z tego skorzystać bądź chce przejść na emeryturę.

Jeżeli mówimy o sytuacji na rynku pracy, to oczywiście instytucjami, które bezpośrednio wpływają i pomagają osobom starszym na rynku pracy, są powiatowe urzędy pracy. W naszej ustawie osoby powyżej 50 r.ż. uznajemy za osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Te osoby mogą korzystać z różnych instrumentów. Jeśli chodzi o osoby w skrajnej sytuacji, powyżej 50 r.ż. mogą one korzystać z dłuższego pobierania zasiłku dla bezrobotnych, ale też z innych form wsparcia, szczególnie jeśli chodzi o wsparcie z powiatowych urzędów pracy. Mogą to być zarówno przekwalifikowania, jak i szkolenia. Mogą to być też inne rodzaje wsparcia, które pomogą tym osobom.

Staramy się również w naszym ministerstwie poprzez urzędy pracy uruchamiać pilotażowe programy, które umożliwiają osobom starszym podejmowanie takich działań. Wspomnę o jednym: „Nowe spojrzenie – nowe możliwości” to 41 projektów pilotażowych na kwotę prawie 40 mln zł. W ubiegłym roku ogłosiliśmy też program „Stabilna praca –

silna rodzina" adresowany do kobiet powracających na rynek pracy. Myślę, że to też jest dobry projekt, na kwotę blisko 113 mln zł. Jest również program uruchomiony z jednym z urzędów pracy „Zawodowy senior – mentor", a także program „Aktywny senior" odbywający się pod hasłem „Dobry pracownik nie ma wieku". To są działania, które promują i oczywiście pomagają, jeśli chodzi o wsparcie osób starszych. Również w „Krajowym planie działań na rzecz zatrudnienia" i w „Krajowym planie odbudowy" ta kwestia jest podejmowana w ramach programów i wsparcia dla osób starszych.

Podsumowując, jeśli chodzi o osoby starsze, mamy świadomość, że osoby starsze mają większe trudności na rynku pracy. Nie mamy dramatycznej sytuacji, jeśli chodzi o statystyki, bo mamy bardzo niskie bezrobocie, praktycznie najniższe w Unii Europejskiej. To też się przekłada na sytuację osób starszych. Mamy możliwości wspierania seniorów przez różne programy prowadzone przez powiatowe urzędy pracy, wojewódzkie urzędy pracy. Mamy także programy pilotażowe, które są realizowane przez organizacje pozarządowe, jak również programy, o których mówiliśmy, jeśli chodzi o aktywność osób starszych, czy to „Senior+", czy program „Aktywni+". To tyle skrótowych informacji dotyczących tego zagadnienia. Oczywiście jeżeli będzie potrzeba, to odpowiemy na pytania. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo dziękuję, panie ministrze, za przedstawienie informacji.

Otwieram dyskusję. Chcę podziękować za ten materiał przygotowany przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Rzeczywiście – tak jak pan minister mówił – chciałabym się odnieść głównie do programów pilotażowych. One są niezwykle istotne, ponieważ wiele z nich jest właśnie autorstwa powiatowych urzędów pracy. To jest forma odpowiedzi na konkretne potrzeby. Dzięki tym programom można także wspierać osoby, które są długotrwale bezrobotne, w powrocie na rynek pracy. Takim bardzo dobrym przykładem programu pilotażowego jest program „Stabilna praca – silna rodzina". Staram się być w kontakcie z powiatowymi urzędami pracy w moim regionie. Muszę powiedzieć, że powiatowy urząd pracy we Włocławku uzyskał pierwsze miejsce w ramach tego programu pilotażowego, uzyskując środki w kwocie 1,6 mln zł. Zresztą tam jest realizowanych wiele programów. Jestem pod dużym wrażeniem tego, co jest robione, jakie działania są podejmowane, by wspierać szczególnie kobiety w tym, aby wróciły na rynek pracy po urodzeniu dzieci i po sprawowaniu nad nimi opieki.

Mam krótkie pytanie do pana ministra, bo nie zdążyłam tego zanotować. Pan minister był uprzejmy powiedzieć o 41 programach pilotażowych… Na jaką kwotę? Bo to jest…

Sekretarz stanu w MRiPS Stanisław Szwed:

40 mln zł.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

40 mln zł. Bardzo dziękuję. To wszystko jest niezwykle potrzebne, szczególnie teraz w tej sytuacji, którą mamy obecnie. W sytuacji…

Sekretarz stanu w MRiPS Stanisław Szwed:

Jeszcze pani dyrektor słusznie zwróciła mi uwagę, że był dodatkowy nabór, czyli łącznie przeznaczyliśmy… Łącznie było przyjętych 71 projektów na kwotę prawie 55 mln zł.

Warto jeszcze wspomnieć o jednym programie pilotażowym, który dzisiaj realizujemy. To wsparcie dla cudzoziemców, wsparcie dla uchodźców z Ukrainy. W tej chwili ten program był skierowany do samorządów, do organizacji pozarządowych, do instytucji rynku pracy. Mamy złożonych ponad 900 wniosków. W tej chwili na ten program mamy kwotę 40 mln zł. Myślę, że będziemy chcieli tę kwotę zwiększyć, bo jest duże zainteresowanie. Zależało nam też na tym, aby pracodawcy, którzy oczekują wsparcia, jeśli chodzi o przeszkolenia, o naukę języka obywateli z Ukrainy, otrzymali je. Ten program świetnie się w to wpisuje. W tej chwili trwa ocena wniosków w naszym ministerstwie. Chcemy to szybko przeprowadzić, żeby te środki mogły trafić czy to do powiatowych urzędów pracy, czy do innych instytucji, które będą tym zawiadywać.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo dziękuję. Pan minister wpisał się właśnie w to, co też chciałam powiedzieć, że w tej chwili urzędy pracy odgrywają ogromną rolę w pomocy uchodźcom wojennym z Ukrainy w pozyskaniu pracy. Mamy wiele przykładów dobrej praktyki. Podsumowała to chociażby pani minister Maląg w piątek we Włocławku w powiatowym urzędzie pracy, mówiąc o kwestiach związanych ze wsparciem udzielanym obywatelom Ukrainy w Polsce w znalezieniu pracy. Bardzo dobrze to wszystko działa i bardzo sprawnie. Są do tego stworzone konkretne narzędzia. Zresztą na własne oczy widziałam, jak to wygląda. Bardzo serdecznie dziękuję ministerstwu za podjęte działania. To tyle, jeśli chodzi o mój głos.

Czy ktoś z państwa posłów chciałby zabrać głos? Bardzo proszę, pani przewodnicząca Paulina Matysiak.

Poseł Paulina Matysiak (Lewica):

Bardzo dziękuję. Mam w zasadzie dwa pytania. Jedno jest bardziej ogólne. Oczywiście wszyscy wiemy, że te prognozy dotyczące coraz większej liczby osób starszych, która będzie w Polsce, są nieubłagane. Za kilkadziesiąt lat 40% społeczeństwa to będą właśnie seniorzy. Pan minister na początku też podawał te dane, mamy je też w informacji. Mamy wyraźny duży trend wzrostu. W 2010 r. było 17% osób starszych, w 2021 r. nastąpił wyraźny wzrost, o ponad 5 punktów procentowych, do prawie 23%. Za 10 lat, niecałe 10 lat, co trzeci Polak to będzie osoba starsza, czyli będzie prawie 33% seniorów.

Mam pytanie o to, w jaki sposób resort myśli o takich działaniach, by z jednej strony zapewniać opiekę, a z drugiej, by te osoby pozostawały jak najdłużej aktywne. Oczywiście rozmawiamy dzisiaj o rynku pracy i to jest niezwykle istotne. Nie zawsze musi to być przecież praca pełnowymiarowa. Mogą to być części etatu. To jest ważne, żeby te osoby mogły funkcjonować także w swoich grupach zawodowych, móc zarabiać, być aktywne. To jest pytanie, które dotyczy przede wszystkim takich długofalowych rozwiązań. Pan minister wspominał o tych programach, ale, czy państwo pracujecie nad takimi programami, które będą w założeniu na 10, 15, 20 lat, tak jak mówimy o tych trendach wzrostowych? To jest jedno pytanie.

Drugie pytanie dotyczy zawodowej sytuacji seniorów, którzy pracują niekoniecznie na umowach o pracę, tylko np. umowach cywilnoprawnych. Umowy o pracę są objęte ochroną. Mamy tam wiek ochronny, po wejściu w niego dana osoba nie może zostać zwolniona, jest objęta ochroną. W przypadku osób, które pracują na umowy cywilnoprawne, czegoś takiego nie ma. Czy zastanawiacie się państwo nad tym, żeby taką ochronę wprowadzić? Może zadam też pytanie o to, jak wyglądają dane? Ile jest takich osób? Oczywiście mówimy bardzo ogólnie, bazując na dużych liczbach, ale warto pamiętać, że z perspektywy tych konkretnych osób to są po prostu często dramatyczne sytuacje. Pracują np. na umowę-zlecenie, a nie mają zagwarantowanej ochrony, jak ich rówieśnicy, którzy pracują na umowę o pracę.

Jeszcze jedna rzecz przyszła mi do głowy. Myślę, że o nią też warto zapytać. To dotyczy kwestii dyskryminacji na rynku pracy właśnie ze względu na wiek. Mamy jasne dane, że osoby starsze bardzo często są dyskryminowane. Mają o wiele mniejszą szansę, chociażby, żeby zostać zaproszone na rozmowę o pracę. Ostatnio czytałam taki raport. Jakie działania państwo podejmujecie, żeby osoby starsze były traktowane równo, żeby nie były po prostu rugowane tylko ze względu na wiek, na metrykę? Pamiętajmy, że one często mają o wiele większe doświadczenie zawodowe, są dobrymi pracownikami. Tylko ze względu na to, że są starsze od swoich konkurentów w procesie rekrutacyjnym, często nie są zapraszane… Badania prowadziła chyba Polska Sieć Ekonomii. Czytałam gdzieś taki raport. Były prowadzone po prostu takie badania jakościowe, wysyłano w ciemno CV. Jasno wynikało, że osoby starsze mają o wiele gorzej już na samym etapie rekrutacji. Czy jakieś działania chcecie państwo podejmować poza samymi kwestiami edukacyjnymi, informacyjnymi dla osób starszych? Pytanie, czy takie sygnały w ogóle do państwa docierają? Czy trafia to gdzieś do sądów pracy? Takie sytuacje są po prostu niedopuszczalne. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo dziękuję pani przewodniczącej. Aspekt, który pani poruszyła, jest ważny. W obliczu spadku przyrostu naturalnego i postępującego starzenia się społeczeństwa takie działania są zaplanowane. Jest o nich mowa w naszym materiale. Mam na myśli „Krajowy program działań na rzecz równego traktowania na lata 2022–2030". To bardzo ważna kwestia. Myślę, że pan minister jeszcze przybliży nam ten obszar. To ważne, chociaż też program „PIT 0" dla seniora daje pewną możliwość osobom, które uzyskały prawo do emerytury, do tego świadczenia. Mogą pracować, nie odprowadzają wówczas podatku od swojego wynagrodzenia. Uprzejmie proszę pana ministra o odniesienie się do tego „Krajowego programu na rzecz równego traktowania na lata 2022–2030". To bardzo ważna kwestia w związku z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa.

Poseł Paulina Matysiak (Lewica):

Czy mogę jedno zdanie?

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Pani przewodnicząca.

Poseł Paulina Matysiak (Lewica):

Dodam jeszcze jedno zdanie, żeby to jasno wybrzmiało, na jakich danych się opierałam. Raport „Dyskryminacja ze względu na wiek na polskim rynku pracy" przygotował Polski Instytut Ekonomiczny. To jest świeży raport z końca lutego tego roku. Tam jest opisana metodologia tego badania, w jaki sposób badacze przeprowadzili to badanie. Jasno z niego wynika, że osoby starsze są po prostu dyskryminowane ze względu na wiek. Myślę, że po prostu warto to wiedzieć. Jeśli oglądają nas osoby, inne członkinie, członkowie Komisji, to myślę, że może być dla nich interesujące, żeby się z tym raportem zapoznać.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Poproszę pana ministra o odpowiedź.

Sekretarz stanu w MRiPS Stanisław Szwed:

Dziękuję bardzo. Myślę, że jeśli chodzi o kwestie dotyczące równego traktowania, to rzeczywiście jest zarówno krajowy program, ale… Myślę, że istotniejsza jest kwestia odpowiedzialności nas wszystkich, w tym przede wszystkim pracodawców. To jest klucz do równego traktowania. Na pewno w tej sprawie powinna się dokonać zmiana, gdy wprowadzimy do naszego porządku prawnego zmiany w Kodeksie pracy, dotyczące równego traktowania, włączające dyrektywę unijną. W tej chwili mamy ten projekt wpisany do prac Zespołu do spraw Programowania Prac Rządu, będziemy też nad nim pracować.

Są jeszcze jakby dwie kategorie osób… Z jednej strony mamy w naszych przepisach – myślę, że to są dobre rozwiązania – tzw. ochronę przedemerytalną, która chroni pracownika przed zwolnieniem. Mamy też, jak myślę, dobre rozwiązania, o których powiedziała pani przewodnicząca, dotyczące osób, które mają wiek emerytalny, ale nie przechodzą na emeryturę, czyli PIT 0. Myślę, że to też jest dobre rozwiązanie. Jest również możliwość dorabiania, będąc na emeryturze. Jest też to, o czym mówiła pani przewodnicząca, że *gros* tych osób pracuje na umowie-zleceniu. Trzeba pamiętać, że dokonano zmian przy umowach-zleceniu – umowa-zlecenie jest, że tak powiem, dodatkowo ozusowana. Z tego tytułu też jest odprowadzana dodatkowa składka na poprawę sytuacji emerytalnej, czyli ta grupa jest w miarę zaopiekowana.

Gorsza sytuacja dotyczy osób, które nazywamy grupą wrażliwą, czyli osób powyżej 50 r.ż. Te osoby nie mają jeszcze ochrony przedemerytalnej, a potrzebują mieć zatrudnienie. Często się zdarza, że pracodawcy z takimi osobami rozwiązują umowę o pracę, z tym że mówię o sytuacji, która występowała w Polsce. Dzisiaj, przy dobrej sytuacji, a nawet, można powiedzieć, bardzo dobrej sytuacji na rynku pracy podejście do pracowników starszych zostało dość mocno przewartościowane. Pracodawcy chętnie korzystają z pracowników starszych. W tych badaniach nie ma też takiej tendencji, że chce się zwalniać osoby starsze przed 60 r.ż., żeby nie wchodzili w ochronę przedemerytalną. Tutaj też doszło do zmiany. Ona wynika z tego, że mamy niską stopę bezrobocia i rynek potrzebuje pracowników. Pracownik, który jest doświadczonym pracownikiem, jest potrzebny.

Te rozwiązania, związane też z Kodeksem pracy, będą powodowały, że za dyskryminację osób starszych, która jest niedopuszczalna, będą dodatkowe możliwości sprawdzania, karania. Myślę, że będą miały wpływ na to, żeby do takich sytuacji nie dochodziło.

Ten problem nie dotyczy tylko osób starszych, bo mówimy też o dyskryminacji w zarobkach między mężczyznami i kobietami. Myślę, że ta dyrektywa to zmieni. Choć w tym zakresie Polska jest jednym z krajów, który ma najniższą różnicę płac w instytucjach państwowych i najniższą różnicę płac między kobietami i mężczyznami. Ona wynosi niespełna 2%, a w instytucjach prywatnych jest na poziomie około 14%, czyli tu jest gorsza sytuacja. Tak jak mówiłem, i tak jeszcze jesteśmy w czołówce wśród krajów europejskich, jeśli chodzi o najniższą różnicę między płacami kobiet i mężczyzn. To jest ta kwestia, o którą pytała pani przewodnicząca.

Jeśli chodzi o strategię długofalową, to jedną z rzeczy, którą przygotowujemy, jest strategia demograficzna, która w tej chwili jest przygotowana przez nasz resort do 2040 r. Są różne instrumenty, które będą wychodziły naprzeciw potrzebie, żeby z jednej strony rodziło się więcej dzieci i przez to też sytuacja na rynku pracy była lepsza, i druga… To są działania, które podejmujemy, żeby w dłuższym okresie utrzymywać aktywność osób starszych. Tym bardziej, że przy ostatniej dyskusji dotyczącej choćby emerytur pomostowych *gros* zawodów, które kiedyś były wymieniane jako zawody wykonywane w warunkach szkodliwych, dzisiaj nie jest już do nich zaliczanych. Pozostaje zatem możliwość dłuższego dorabiania czy w ogóle pracy. Co jest też istotne – i wykazują to w tej chwili wszystkie badania – jednak każdy dłuższy rok pracy w wieku senioralnym powoduje, że emerytura jest o wiele wyższa. To tyle, odpowiadając na te pytania.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo dziękuję, panie ministrze. Nie mamy zgłoszeń posłów. O głos prosił pan Jerzy Płókarz. Bardzo proszę.

Prezes Krajowego Sztabu Ratownictwa Społecznej Sieci Ratunkowej Jerzy Płókarz:

Dziękuję, pani przewodnicząca. Szanowni państwo, Wysoka Komisjo, panie ministrze, chciałem niejako dołączyć się do wypowiedzi pana ministra. Pan minister mówił, że funkcjonuje program „Aktywni+”, w którym nam jako organizacji społecznej udaje się aktywizować seniorów. W programach, z którymi miałem do czynienia przez te lata, wręcz udawało nam się doprowadzić do sytuacji, że większość osób udzielających się aktywnie to byli właśnie seniorzy. Seniorzy pomagają seniorom – to jest bardzo fajne.

Odnośnie do dyskryminacji to myślę, że trzeba by wziąć też pod uwagę, na jakie stanowisko jest prowadzony nabór. Jeżeli sprawa dotyczy stanowiska bardziej odpowiedzialnego, kierowniczego, to myślę, że pracodawcom zależy na osobach starszych, z większym doświadczeniem. Sam po sobie wiem, że jak szukam osób do współpracy, to przede wszystkim interesują mnie osoby, które mają doświadczenie, mają zasób bagażu życiowego za sobą. Z nimi jest mniej kłopotu. Z młodą studentką bywa najczęściej tak, że w okolicach lipca zakochuje się i musi jechać pod namiot z ukochanym, a odcinek zadań czeka, nie da się go zatrzymać. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Dziękuję.

Czy ktoś z państwa uczestniczących zdalnie chciałby zabrać głos w tym punkcie? Nie widzę zgłoszeń, zatem bardzo serdecznie dziękuję.

Sekretarz stanu w MRiPS Stanisław Szwed:

Wszyscy myślą o…

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Tak, wszyscy myślą o tym, co powiedział pan Jerzy Płókarz, jaki był komentarz.

Bardzo dziękuję, panie ministrze, za przygotowanie materiału. Dziękuję także za działania MRiPS adresowane właśnie do osób w wieku senioralnym, szczególnie jeśli chodzi o kwestie związane z ich czynną obecnością na rynku pracy. Stwierdzam, że Komisja przyjęła informację do wiadomości. Bardzo dziękuję.

Szanowni państwo, zdalnie uczestniczy w posiedzeniu dyrektor Departamentu Badań Społecznych Głównego Urzędu Statystycznego pan Piotr Łysoń. Uprzejmie proszę pana

dyrektora o zreferowanie informacji prezesa GUS na temat aktualnej sytuacji materialnej i dochodowej emerytów i rencistów. Bardzo proszę.

Czy mamy połączenie z panem dyrektorem Łysoniem? Panie dyrektorze, czy się słyszymy?

Poseł Lidia Burzyńska (PiS):

Bo widzieć, to się nie widzimy.

Prezes Krajowego Sztabu Ratownictwa Społecznej Sieci Ratunkowej Jerzy Płókarz:

Z mojego doświadczenia wynika, że jeżeli pan nas słyszy, to trzeba niestety zrestartować komputer i ponownie się zalogować.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Chwilkę poczekamy, szanowni państwo. Witamy serdecznie panią doktor Ostrowską.

Przewodnicząca zarządu głównego Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów Elżbieta Ostrowska:

Również państwa witam. Przepraszam za opóźnienie.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Dziękujemy za udział w posiedzeniu.

Przewodnicząca zarządu głównego Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów Elżbieta Ostrowska:

Wreszcie udało mi się połączyć, dziękuję.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Nawiązaliśmy już kontakt z panem dyrektorem Łysoniem. Czekamy na restart komputera. Za chwilę pan dyrektor powinien się z nami połączyć. Wszyscy państwo posłowie pracujący w Komisji Polityki Senioralnej otrzymali drogą mailową materiały na dzisiejsze posiedzenie, także materiał przygotowany przez Główny Urząd Statystyczny.

Szanowni państwo, ponieważ nie mamy połączenia z przedstawicielem GUS, zatem zgodnie z tym, co powiedziałam wcześniej, wszyscy państwo posłowie otrzymali materiał. Otwieram dyskusję, nad tym materiałem, który otrzymaliśmy. Czy ktoś z posłów chciałby zadać pytanie? Przy następnym posiedzeniu Komisji wystąpimy do GUS o przygotowanie szerszego materiału. Mam nadzieję, że wówczas przedstawiciel GUS zaprezentuje nam materiał. Bardzo proszę, pan poseł Michał Szczerba.

Poseł Michał Szczerba (KO):

Chciałbym zadać pytanie panu dyrektorowi Łysoniowi na temat skrajnego ubóstwa w grupie seniorów. Jak to się prezentowało w ostatnich latach? Czy widzimy tu jakieś zmiany?

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Mogę jeszcze raz prosić pana posła o to pytanie?

Poseł Michał Szczerba (KO):

Tak. Pani przewodnicząca, interesuje mnie, jak w świetle ostatnich badań dotyczących osób starszych wyglądało skrajne ubóstwo w grupie seniorów? Jeszcze mam drugie pytanie. Interesuje mnie, czy…

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Panie pośle, w świetle ostatnich badań, czyli jaki przedział czasowy?

Poseł Michał Szczerba (KO):

Nie wiem dokładnie, co pan dyrektor Łysoń chciał nam zaprezentować, w sensie, za jaki okres…

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Panie pośle, otrzymał pan materiał. Proszę o pytania do tego materiału.

Poseł Michał Szczerba (KO):

Bardzo trudno jest… Powiem, jakie zagadnienie mnie interesuje. Prosiłbym, żeby to zagadnienie zostało rozszerzone w odpowiedzi GUS. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Tylko poproszę o zakres czasowy, panie pośle, bo to jest istotne. Czy pana interesuje…

Głos z sali:

Jest pan dyrektor.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Jest pan dyrektor Łysoń. Tylko jeszcze chcielibyśmy pana usłyszeć.

Dyrektor Departamentu Badań Społecznych Głównego Urzędu Statystycznego Piotr Łysoń:

Czy dobrze mnie teraz słychać?

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Teraz tak. Bardzo proszę, bo przystąpiliśmy już do pracy nad materiałem. Bardzo proszę, panie dyrektorze.

Dyrektor departamentu GUS Piotr Łysoń:

Przepraszam państwa za te kłopoty techniczne. Na początku po ikonkach wyglądało, że wszystko będzie działać.

Szanowna pani przewodnicząca, szanowne panie i szanowni panowie posłowie, szanowny panie ministrze, mam zaszczyt przedstawić informację Głównego Urzędu Statystycznego na temat aktualnej sytuacji materialnej i dochodowej emerytów i rencistów. Składa się ona z dwóch części. Pierwsza część dotyczy tego, co jest bardzo aktualne, czyli danych, które zostały uaktualnione w stosunku do poprzedniej wersji, do lutego 2022 r., o świadczeniach emerytalnych i rentowych w systemie sektora pozarolniczego i rolniczego. Druga część odnosi się do szerzej rozumianych warunków materialnych emerytów i rencistów. Zacznę może krótko od tej drugiej części, żeby powiedzieć, dlaczego te dwie części się między sobą różnią.

W części, która zawiera odnośnik do publikacji „Emerytury i renty w 2020 r.", jest opisany dosyć szeroki katalog zagadnień związanych z emerytami i rencistami i ich gospodarstwami domowymi. Kłopot polega na tym, że te dane pochodzą z rocznych badań ankietowych. W związku z tym wyniki badań za 2021 r. będą opublikowane tak jak co roku… Pierwsze wyniki z badania budżetów gospodarstw domowych będą opublikowane 31 maja br. W związku z tym jedyne dane, którymi dysponujemy w szerszym zakresie, odnoszące się z badań ankietowych do sytuacji materialnej emerytów i rencistów, dotyczą 2020 r. Trudno je uznać za bardzo aktualne. W niektórych aspektach są aktualne ze względu na to, że dotyczą zagadnień, które w sposób stosunkowo powolny podlegają zmianom.

Z takich zagadnień, które podlegają zmianom stosunkowo wolno, można wymienić warunki mieszkaniowe. One zarówno u emerytów, rencistów, jak i w całej Polsce delikatnie się poprawiają, aczkolwiek są pewne prawidłowości, na które warto zwrócić uwagę. Jeżeli chodzi o powierzchnię mieszkań, to w przypadku emerytów i rencistów jest ona niższa niż dla ogółu gospodarstw domowych. Natomiast ze względu na mniejszą liczbę osób w gospodarstwie domowym w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym te warunki mieszkaniowe są – jeżeli chodzi o powierzchnię mieszkania – lepsze niż dla ogółu gospodarstw domowych. Przy czym warto zwrócić uwagę na to, że występuje tu istotna różnica między emerytami i rencistami. W przypadku emerytów te warunki mieszkaniowe są nieco lepsze niż w przypadku rencistów.

Natomiast przechodząc do innych aspektów, np. wyposażenia mieszkań w instalacje i różne urządzenia, które są dosyć często spotykane w gospodarstwach domowych, to można powiedzieć, że w przypadku instalacji te… Generalnie wyposażenie polskich gospodarstw domowych obecnie jest znacznie lepsze niż jeszcze 15–20 lat temu. Ono jest na poziomie 96–99% w przypadku różnych branych pod uwagę instalacji, przy czym poziom wyposażenia gospodarstw domowych emerytów i rencistów nie różni się znacząco w stosunku do ogółu gospodarstw domowych. Przy czym tu znów jest różnica na niekorzyść. Około 1 punkt procentowy, a czasem trochę więcej niż 1 punkt procentowy pomiędzy gospodarstwami emerytów i rencistów.

W przypadku zagadnień, które podlegają większym zmianom z roku na rok, warto zwrócić uwagę… To są dane za 2020 r., więc on jest dosyć szczególny. Szczególny jest dlatego, że to był rok pandemiczny. Pandemia zaczęła się na początku marca 2020 r. W związku z tym we wszystkich gospodarstwach domowych struktura wydatków gospodarstw domowych bardzo mocno się zmieniła. Wzrósł o parę punktów procentowych odsetek wydatków przeznaczanych na żywność i napoje bezalkoholowe. Tu kwestią głębszej dyskusji jest, jaka była tego przyczyna. Myślę, że przyczyny generalnie były dwie. Jedna to przerzucenie się znacznej części gospodarstw domowych w związku z zagrożeniem pandemicznym na kupowanie produktów o dłuższym terminie ich spożycia. Druga rzecz to substytucja części wydatków przeznaczanych na restauracje wydatkami na posiłki sporządzane w domu w związku z sytuacją pandemiczną.

Przy czym warto zaznaczyć, że ta struktura wydatków gospodarstw domowych emerytów i rencistów była nieco odmienna od ogółu gospodarstw domowych. Większą część budżetu przeznaczano na żywność i napoje bezalkoholowe, lekarstwa oraz wydatki mieszkaniowe. Natomiast mniejszą część pochłaniały wydatki związane z edukacją, kulturą, rekreacją czy transportem. To oczywiście jest często związane z bardzo odmienną strukturą gospodarstw domowych emerytów i rencistów w stosunku do ogółu gospodarstw domowych. W szczególności zupełnie inaczej wygląda obecność dzieci w gospodarstwach domowych dla ogółu gospodarstw domowych i dla gospodarstw emerytów i rencistów.

Jest jeszcze jedna rzecz, na którą chciałbym zwrócić szczególną uwagę, czyli kwestia relacji między dwiema bardzo ważnymi miarami. Jedna miara to przeciętny dochód miesięczny, rozporządzalny, przypadający na osobę w gospodarstwie domowym emerytów i rencistów oraz analogiczny dochód w gospodarstwach domowych ogółem. W 2020 r. mieliśmy tu do czynienia z lekko wyższym, ale bardzo podobnym dochodem na osobę w gospodarstwie domowym emerytów w porównaniu do dochodu w gospodarstwach domowych ogółem, natomiast w przypadku rencistów ten dochód był o jakieś 10–15% na osobę niższy.

Innymi słowy można powiedzieć, że zarówno warunki materialne, jak i dochodowe wyraźnie różnicują sytuację emerytów i rencistów. Taką ważną miarą, do której można porównać poziom zarówno przeciętnej emerytury, jak i przeciętnego dochodu emerytów w gospodarstwach domowych jest minimum socjalne i minimum egzystencji. Warto powiedzieć, że w ciągu ostatnich kilkunastu lat przewaga, nadwyżka dochodu nad wartością zarówno minimum socjalnego, jak i minimum egzystencji systematycznie rośnie. Można powiedzieć, że w dłuższym okresie sytuacja gospodarstw domowych zarówno emerytów, jak i rencistów w odniesieniu do minimum socjalnego i minimum egzystencji się poprawia.

Teraz przejdę do informacji, która jest najświeższa, czyli informacji o wysokości dochodów, poprosiłbym tylko o chwilę czasu. Muszę – ze względu na wcześniejsze kłopoty techniczne – otworzyć dokument, żeby precyzyjnie przedstawić państwu treść danych liczbowych, które są w nim ujęte. W przypadku lutego 2022 r. mieliśmy wśród świadczeniobiorców świadczeń emerytalnych i rentowych 8 245 000 emerytów i rencistów z systemu pozaubezpieczeniowego i nieco ponad 1 mln świadczeniobiorców z systemu rolniczego. Jeżeli chodzi o kwotę… Oczywiście większość stanowili emeryci. W przypadku systemu pozarolniczego to było ponad 6 300 000 emerytów, ponad 600 tys. osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy i ponad 1 200 000, prawie 1 300 000, pobierających renty rodzinne. Prawidłowość w ciągu ostatnich kilkunastu lat jest taka, że liczba osób pobierających emerytury mocno się nie zmienia – przybywa emerytów, choć generalnie nie jest to jakaś bardzo dramatyczna zmiana. Jednak bardzo ubywa osób pobierających renty, szczególnie w ostatnich kilkunastu latach.

Jeżeli chodzi o wysokość świadczeń, to tu również, jak przedstawiliśmy w naszej informacji, jest istotna różnica pomiędzy przeciętnym miesięcznym świadczeniem brutto, czyli z systemu pozarolniczego i rolniczego. W przypadku pozarolniczego ta przeciętna wartość wynosi 2688 zł w lutym, rolniczego – 1424 zł. Jest również istotna różnica pomiędzy kwotą emerytur i rent z systemu pozarolniczego. Jeżeli chodzi o porównanie z rokiem poprzednim, czyli luty 2022 r. do lutego 2021 r., to w systemie pozarolniczym przeciętna emerytura i renta wzrosła o 5,8% w stosunku do lutego poprzedniego roku.

Jeżeli popatrzymy na jej realną wartość, to jest już o 2,8% niższa, przy czym… Jest pierwsza jaskółka. Pomimo że ten wzrost nominalny jest dosyć wysoki… Ten wzrost o prawie 6% to jest wzrost dosyć wysoki, również na tle poprzednich lat, ale mamy też wysoką inflację, stąd się wziął realny spadek wartości świadczeń w porównaniu z lutym 2021 r. Jest jednak pierwsza jaskółka. Jeżeli porównamy realną wartość przeciętnego świadczenia w systemie pozarolniczym w lutym 2020 r. do analogicznej wartości ze stycznia 2022 r. to jest tu niewielki, ale jednak realny wzrost o 0,8% w porównaniu do stycznia roku bieżącego.

Trochę gorzej wygląda sytuacja w systemie emerytur rolniczych. Mamy tu bowiem wzrost nominalny o 3,5% przeciętnego świadczenia w lutym w stosunku do lutego 2021 r., przy czym oznacza to realny spadek o 4,9%. Odnosząc realną wartość przeciętnego świadczenia z lutego do analogicznej przeciętnej wartości ze stycznia 2022 r., mamy spadek realnej wartości o 1,7%. Należy tu dodać pewne wyjaśnienie. Otóż jest to po części wynikiem wypłaty w styczniu nie tylko świadczeń miesięcznych, ale również tych, które są wypłacane co kwartał. W związku z tym w kwocie styczniowej są również świadczenia kwartalne, które nieco podwyższają przeciętną wartość świadczenia w styczniu. Tych wypłat kwartalnych nie ma już w lutym. Co miesiąc są robione takie zestawienia świadczeń zarówno z systemu pozaemerytalnego, jak i emerytalnego. One są publikowane w naszym biuletynie statystycznym.

Jeżeli będzie potrzeba przedstawienia analogicznej informacji, którą przedstawiamy dzisiaj, za kolejne miesiące, to jesteśmy oczywiście do tego gotowi. Szczególnie ze względu na to, że jesteśmy w okresie dosyć trudnym. Trudnym nie tylko z uwagi na tragiczne wydarzenia za naszą wschodnią granicą i obecność w naszym kraju uchodźców z zaatakowanej przez Rosję Ukrainy, ale od kilku miesięcy mamy też do czynienia z wysoką stopą inflacji. W związku z tym ta sytuacja jest bardzo dynamiczna, dlatego miesięczne dane są szczególnie cenne, w okresie kiedy doświadczamy tak dynamicznych zmian.

Dziękuję bardzo za możliwość przedstawienia tej informacji. Jeżeli państwo będą mieli pytania, to postaram się na nie jak najlepiej odpowiedzieć. Jeżeli ta odpowiedź będzie możliwa na posiedzeniu, to jej udzielę. Jeżeli z jakichś przyczyn będzie wymagała dokonania sprawdzenia, to prześlemy tę odpowiedź na zapytania niezwłocznie po zakończeniu posiedzenia. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Dziękuję, panie dyrektorze. Kontynuujemy dyskusję. Pan poseł Michał Szczerba. Bardzo proszę o postawienie pytania.

Poseł Michał Szczerba (KO):

Pani przewodnicząca, panie dyrektorze, mamy dane GUS, które pokazują wzrost zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych między 2019 r. a 2020 r. Chodzi o gospodarstwa domowe prowadzone przez emerytów, w których skrajne ubóstwo wzrosło z 3,5% do 4,2%. W gospodarstwach domowych prowadzonych przez rencistów – z 6,3% do 8,2%. Pytanie, czy GUS dysponuje już wstępnymi danymi za 2021 r.? To byłoby pierwsze pytanie do pana dyrektora. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Czy ktoś z państwa posłów chciałby jeszcze zabrać głos? Bardzo proszę, pani przewodnicząca Paulina Matysiak.

Poseł Paulina Matysiak (Lewica):

Dziękuję. Dziękuję za ten materiał i za to wprowadzenie. W zasadzie to jest pytanie… Myślę, że skorzystam z okazji, że pan minister Szwed jest na sali, bo mam pytanie do rządu.

Z danych wynika, że wzrost wysokości przeciętnych emerytur i rent nie nadąża za innymi procesami, m.in. dającą się we znaki inflacją, przez co realna siła nabywcza emerytur, rent jest niższa. Seniorzy mają po prostu mniej pieniędzy do wydania. Moje pytanie jest krótkie: Jakie rząd zamierza podjąć kroki, aby ta siła nabywcza świadczeń emerytalnych, rentowych nie spadała, jeżeli nawet nie rosła, to przynajmniej utrzymywała się na takim samym poziomie? To jest po prostu bardzo duży kłopot dla osób star-

szych. Realnie mają do wydania mniej pieniędzy, rosną różnego rodzaju opłaty, rosną ceny towarów, ceny usług. To jest ewidentnie dotkliwa sprawa, duży problem dla osób starszych. To pytanie kieruję do pana ministra, ale też jeszcze raz dziękuję za ten przygotowany materiał i te dane.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo dziękuję. Czy ktoś z państwa posłów chciałby jeszcze zabrać głos? Pani Elżbieto, czy są zgłoszenia zdalne? Nie ma. W takim razie bardzo proszę pana dyrektora o udzielenie odpowiedzi. Panie dyrektorze, proszę włączyć mikrofon.

Dyrektor departamentu GUS Piotr Łysoń:

Przepraszam, już się poprawiam.

Odpowiadam na pierwsze pytanie, które było skierowane przez pana posła Szczerbę do Głównego Urzędu Statystycznego. Tak się składa, że akurat co do tych danych mogę odpowiedzieć od ręki. Przywołane przez pana posła dane odnoszą się zarówno do gospodarstw domowych emerytów, rencistów, jak i ogółu gospodarstw domowych. Pokazują wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego pomiędzy 2019 r. a 2020 r. o ok. 1%. W przypadku jednych gospodarstw to było nieco poniżej, w innych nieco powyżej 1 punktu procentowego. Na dosyć niskim poziomie w przypadku ogółu gospodarstw domowych… To jest wzrost z poziomu 4% z małych kawałkiem do poziomu 5,2% zasięgu ubóstwa skrajnego. Taką sytuację mieliśmy już chyba 3 lata temu, gdzie też nastąpił bardzo podobny wzrost z poziomu trochę ponad 4% do poziomu nieco ponad 5%.

To są zmiany, w przypadku których trudno powiedzieć, czy one są na tyle istotne statycznie, że można z nich wnioskować o pewnym trendzie, dlatego że w okresie od 2016 r. do 2020 r. – to jest ostatni rok, dla którego mamy dane – mamy do czynienia z poziomem ubóstwa skrajnego dla ogółu gospodarstw domowych wynoszącym od 4% do nieco ponad 5%. Jak będzie możliwość szerszej dyskusji, to powiem o pewnej hipotezie, skąd prawdopodobnie się to wzięło. To jest tak czy inaczej niższy poziom ubóstwa skrajnego niż obserwowany w co najmniej kilku latach przed 2016 r., gdy było to ok. 7%, czyli ok. 2 punkty procentowe, czasem więcej niż 2 punkty procentowe.

Ta zmiana między 2015 r. a 2016 r.… Pozwólcie państwo, że będzie to hipoteza, ale myślę, że bardzo prawdopodobna. Myślę, że tę zmianę należy wiązać z dwoma bardzo istotnymi czynnikami, które wystąpiły. Jeden to wprowadzenie programu „Rodzina 500+”, drugi to poprawa sytuacji na rynku pracy. Tak samo ten spadek, który miał miejsce, o ile dobrze pamiętam między 2018 r. a 2019 r. – albo rok wcześniej, nie mam przed sobą danych, więc tu mogę się o jeden rok pomylić – był związany z rozszerzeniem programu „Rodzina 500+” na pierwsze dziecko, co czasowo było jakoś skorelowane jedno z drugim. Niezależnie od tego, że mamy rzeczywiście o ok. 1 punkt procentowy wyższą stopę ubóstwa skrajnego, czemu oczywiście należy się przyglądać i nie lekceważyć tej informacji, to wzrost jest zbyt mały, żeby z tego wysnuwać jakieś wnioski co do trendu.

Rok 2020 był bardzo szczególny ze względu na to, co już starałem się powiedzieć w poprzedniej wypowiedzi – zmianę struktury wydatków wszystkich gospodarstw domowych, ale również tych związanych z emerytami i rencistami. To zostało wymuszone z jednej strony pandemią, z drugiej strony ograniczeniami wprowadzonymi w reakcji na tę pandemię. Myślę, że musimy poczekać nie tylko na wyniki 2021 r., ale też śledzić bieżące informacje z 2022 r., na tyle, na ile one będą napływać, bo sytuacja jest bardzo dynamiczna.

Kończąc jeszcze tę wypowiedź i odpowiadając na pytanie, kiedy będą dostępne dane, to pierwsze dane z najszybszego badania, z którego prezentujemy dane, czyli z badania budżetów gospodarstw domowych, są przewidziane do publikacji na koniec maja. To zazwyczaj jest 31 maja kolejnego roku, czyli to są badania za rok poprzedni. Natomiast informacja o ubóstwie za rok poprzedni na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych zazwyczaj jest o jeden miesiąc później, czyli na koniec czerwca. Innymi słowy: możemy się spodziewać informacji o sytuacji dochodowej gospodarstw domowych w 2021 r. do końca maja tego roku, natomiast dotyczącej zasięgu ubóstwa – do końca czerwca br. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo dziękuję. Zanim oddam państwu głos, to mam jeszcze taką uwagę i odpowiedź do pana posła Michała Szczerby. Pragnę tylko panu posłowi przypomnieć, i to zaznaczyć, że GUS liczy wskaźniki zasięgu ubóstwa w oparciu o wydatki, a nie dochody gospodarstw domowych. Ten efekt, o którym mówił pan dyrektor, to jest wynik metodyki obliczania ubóstwa, a nie faktyczne zubożenie społeczeństwa. Na dowód przytoczę, że w 2020 r. dochody gospodarstw domowych wzrosły, a średnie wydatki spadły, stąd przyczyna wzrostu ubóstwa nie leży po stronie pogarszającej się sytuacji gospodarstw domowych. Przytoczę jeszcze dane. Zupełnie inaczej ten wskaźnik skrajnego ubóstwa oblicza Eurostat, gdzie np. w 2015 r. dla wszystkich 27 krajów UE wskaźnik ubóstwa skrajnego wynosił 22,5%. W latach 2019–2020 spadł do 21,9%. To wynika również z tego, że sytuacja w krajach UE poprawia się, a nie pogarsza. To jest też kwestia metodyki czynienia obliczeń.

Dyrektor departamentu GUS Piotr Łysoń:

Czy mógłbym jeszcze dopowiedzieć?

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo proszę, panie dyrektorze.

Dyrektor departamentu GUS Piotr Łysoń:

Bardzo dziękuję pani przewodniczącej za podniesienie wątku związanego z wydatkami. Rzeczywiście tak jest, że ubóstwo skrajne jest liczone w oparciu o wydatki. Pani przewodnicząca przypomniała mi tu o jednej bardzo ważnej rzeczy – o tym, że w 2020 r. rzeczywiście po raz pierwszy od niepamiętnych czasów spadły nominalnie wydatki gospodarstw domowych przy rosnących dochodach.

Natomiast ponieważ ubóstwo jest liczone w relacji do wydatków i jest też wyliczany… W przypadku ubóstwa skrajnego punktem odniesienia jest akurat taki koszyk dóbr i usług związany ze skrajnym ubóstwem. Liczy go Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Rok 2022 rzeczywiście wiązał się ze spadkiem wydatków, a więc też z innym progiem ubóstwa. Próg ubóstwa był zupełnie inny niż wcześniej, i to też w związku z fluktuacjami wydatków miało znaczenie, jeżeli chodzi o wynik.

Natomiast odnosząc się jeszcze do wypowiedzi związanej z porównaniami międzynarodowymi, to rzeczywiście jest tak, że jakby prześledzić dłuższy szereg czasowy, w tym przypadku ubóstwa relatywnego, bo takie jest wyznaczane na poziomie międzynarodowym na podstawie badania EU–SILC we wszystkich krajach członkowskich, to łatwo można dojść do tego, że w okresie ostatnich kilkunastu lat to jest już zjawisko długotrwałe. Polska bardzo się przesuwa na tej skali związanej z ubóstwem w kierunku krajów o najniższej relatywnej stopie ubóstwa spośród krajów członkowskich Unii Europejskiej. Ta sytuacja związana z ubóstwem relatywnym bardzo poprawia się w odniesieniu do przeciętnej dla UE.

Trzeba tu jednak zwrócić uwagę na to, że ubóstwo relatywne w odróżnieniu od ubóstwa skrajnego jest związane nie z wartością konkretnego koszyka dóbr i usług, tylko z rozkładem i to w tym przypadku nie wydatków, a dochodów. Innymi słowy, ubóstwo skrajne informuje o miejscu w rozkładzie, a nie o konkretnym poziomie dokonywanych wydatków w przypadku ubóstwa skrajnego gospodarstw domowych. Tu są różnice metodologiczne, na które warto zwrócić uwagę. Natomiast rzeczywiście jest tak, że od kilkunastu lat – to jest długookresowy trend – pozycja Polski wśród krajów członkowskich UE, jeżeli chodzi o poziom ubóstwa, w tym przypadku relatywnego, które jest mierzone na poziomie międzynarodowym, bardzo się poprawiła. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Dziękuję, panie dyrektorze. Do głosu zgłosiła się pani dr Elżbieta Ostrowska. Bardzo proszę, a zaraz po pani doktor pan Kordian Kulaszewicz. Bardzo proszę.

Przewodnicząca zarządu głównego Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów Elżbieta Ostrowska:

Dziękuję bardzo. Szanowna pani przewodnicząca, szanowni państwo, mam pytanie do pana dyrektora, czy na podstawie badań GUS byłby pan w stanie krótko scharakteryzować sytuację gospodarstw emeryckich jednoosobowych? Wiadomo bowiem, iż liczba

tych gospodarstw jest znaczna. Przy czym im wyższe grupy wiekowe, tym więcej jest tych gospodarstw jednoosobowych. Co więcej, są to w dużej mierze – nie wyłącznie, ale w dużej mierze – gospodarstwa kobiet, a więc osób mających generalnie niższe świadczenia emerytalne niż mężczyźni. W związku z tym sytuacja gospodarstw, w których kobieta jest jedynym podmiotem, jest wyjątkowo trudna, bo to jest po prostu inna skala wydatków, inna struktura potrzeb. Czy zatem mógłby pan krótko przedstawić sytuację tych jednoosobowych gospodarstw? Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Dziękuję. Pan Kordian Kulaszewicz, bardzo proszę.

Prezes Fundacji Adaptacja Kordian Kulaszewicz:

Pani przewodnicząca, chciałem tylko odnieść się do wypowiedzi pani wiceprzewodniczącej. Zawsze jest tak, jak spotykam się z seniorami… Muszę to podkreślić, bo to bardzo uderza, że sytuacja seniorów… Owszem nie ukrywamy, że ceny są coraz wyższe, tylko że waloryzacja była kiedyś na poziomie 2–4 zł, dzisiaj mamy dużo, dużo większą. Mamy leki 75+, za które seniorzy nie płacą, mamy „trzynastkę”, która jest dodatkiem. Muszę to powiedzieć, bo jestem to winien seniorom, że jest o niebo lepiej, niż było, kiedy waloryzacja była na poziomie 2–5 zł. Nawet u moich rodziców. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo dziękuję. Potwierdzam, bo także i moi seniorzy, moi rodzice 90-latkowie, także otrzymywali tej wysokości świadczenia waloryzacyjne tak naprawdę przed 2016 r. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej wprowadziło waloryzację procentowo-kwotową, co zapewnia emerytom kwotę minimalną na poziomie kilkudziesięciu złotych. Ostatnio to było minimum 70 zł, więc to naprawdę jest duża różnica. Bardzo proszę, zanim jeszcze pan dyrektor odpowie, to… Panie pośle, ale krótko, bo pan już zabierał głos. Bardzo proszę.

Poseł Michał Szczerba (KO):

Pani przewodnicząca, bardzo dziękuję. Dziękuję panu dyrektorowi Łysoniowi za odpowiedź, ale mam też pytanie do pana ministra, korzystając oczywiście z pana obecności…

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Panie pośle, bardzo przepraszam, poczekajmy, niech pan dyrektor odpowie, wtedy pan minister. Dobrze? Dziękuję.

Poseł Michał Szczerba (KO):

Dobrze. Bardzo proszę.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Panie dyrektorze, bardzo proszę o udzielenie odpowiedzi.

Dyrektor departamentu GUS Piotr Łysoń:

Bardzo dziękuję, pani przewodnicząca. Mogę tylko pośrednio udzielić odpowiedzi, dlatego że pytanie dotyczyło grupy, którą bardzo trudno wyodrębnić i jednoznacznie zbadać w badaniach ankietowych. Nawet przy dużych badaniach ankietowych ta grupa nie jest na tyle liczna, żeby można było odpowiedzieć na różne szczegółowe pytania. Natomiast wnioskując z tego, jak wygląda sytuacja z jednej strony gospodarstw jednoosobowych, a z drugiej strony sytuacja gospodarstw emerytów i rencistów, myślę, że można wysnuć pewne wnioski. Myślę, że powinny one dotyczyć zarówno aspektów materialnych, jak i niematerialnych.

Na początek skupiłbym się na wymiarze materialnym. Wymiar materialny jest taki, że z jednej strony mamy w wielu przypadkach zarówno gospodarstw jednoosobowych, jak i gospodarstw osób starszych relatywnie dużą powierzchnię mieszkaniową przypadającą na jedną osobę w gospodarstwie domowym. W tym przypadku to są jednoosobowe gospodarstwa, więc ta powierzchnia po prostu jest taka jak całego mieszkania. Z jednej strony to dobrze, z drugiej strony źle. Dobrze, jeżeli patrzymy na to z punktu widzenia warunków, pewnej przestrzeni, którą trzeba ogarnąć i można się poczuć dość swobod-

nie przy braku złego doświadczenia, jakim jest niedobór powierzchni mieszkaniowej. Źle w momencie kiedy trzeba ponieść koszty z tym związane.

Wiemy, i to jest stwierdzone w badaniach, że gospodarstwa domowe osób starszych ponoszą w wyższym odsetku niż inne gospodarstwa domowe różnego rodzaju opłaty mieszkaniowe. Jest też o tym napisane w informacji „Emerytury i renty w 2020 r.”. O ile dobrze pamiętam, to one dla ogółu gospodarstw domowych stanowią niecałe 19%, dla gospodarstw emerytów i rencistów – ponad 20%, o kilka punktów procentowych więcej. Jeszcze jak dodamy do tego wyższe procentowo wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe, jak również dodatkowo wyższe wydatki związane z lekami, to już się z tych trzech tytułów robi bardzo duża część dochodów, które trzeba wydatkować na te trzy grupy wydatków.

Jeżeli chodzi o wymiar związany z wyposażeniem mieszkania, to też myślę, że gospodarstwa jednoosobowe od gospodarstw wieloosobowych osób starszych mogą się różnić tylko in minus. To znaczy jeżeli mamy troszeczkę gorsze wyposażenie gospodarstw domowych w instalacje, a mamy mocno niższy poziom wyposażenia w urządzenia takie jak zmywarka – może zmywarka nie jest przy jednej osobie niezbędna, jest niezbędna przy większej liczbie osób – kuchenka mikrofalowa czy urządzenia komputerowe, dostęp do internetu, urządzenie z internetem, to tu widać, że przy tego typu urządzeniach ten odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w takie urządzenia bywa nawet o 50% mniejszy niż dla ogółu gospodarstw domowych. To jest kolejny wymiar materialny, który jest związany z gospodarstwami z jednej strony jednoosobowymi, a z drugiej strony gospodarstwami osób starszych.

Oczywiście przy okazji wypowiedzi pana ministra była też dyskusja… Tam był taki bardzo ciekawy wątek, dotyczący różnicy pomiędzy kobietami i mężczyznami, jeżeli chodzi o poziom uzyskiwanych dochodów. Z tego co wiem, ta sytuacja się poprawia. To znaczy ta różnica się zmniejsza. W przypadku emerytów i rencistów mamy taką sytuację, że ten poziom emerytur i rent jest pochodną wynagrodzenia z poprzednich 30 czy 40 lat pracy, kiedy te różnice były wyższe. W związku z tym trzeba zwrócić na to uwagę. To też może wpływać in minus na sytuację materialną jednoosobowych gospodarstw domowych, gdzie tą jedną osobą jest kobieta. Zresztą wiadomo, że jeśli chodzi o osoby starsze, to wśród osób starszych mamy istotną przewagę kobiet nad mężczyznami ze względu na istotnie zróżnicowaną długość trwania życia kobiet i mężczyzn. Przeciętnie kobiety żyją o kilka lat dłużej niż mężczyźni.

Wszystkie te aspekty pokazują na istotne wątki, którym trzeba by się pewnie systematycznie przyglądać i znajdować pewną receptę związaną z łagodzeniem tych niedostatków związanych zarówno z gospodarstwami osób starszych, jak i gospodarstwami jednoosobowymi. Zwrócę jeszcze uwagę na aspekt niematerialny. Ja bym go nie bagatelizował. Szczególnie w przypadku osób, które żyją samotnie i mają już swoje lata, to wymiar niematerialny może mieć jeszcze większe znaczenie niż przeciętnie dla wszystkich osób żyjących w Polsce. Te osoby mogą doświadczać w dużym stopniu samotności, czasem braku pomocy w momencie, kiedy jej potrzebują. To wszystko bardzo zależy od tego, jakie mają relacje zarówno rodzinne, sąsiedzkie, jak i przyjacielskie z innymi osobami. Na ile w razie potrzeby mogą liczyć na rodzinę, przyjaciół czy sąsiadów i na ile te relacje zapewniają im takie niematerialne potrzeby kontaktów międzyludzkich czy rozwijania zainteresowań w towarzystwie drugiego człowieka. Myślę, że trzeba tu zwrócić uwagę zarówno na wymiar materialny, jak i wymiar niematerialny, który jest równie istotny.

Może ostatnia rzecz, którą chciałem powiedzieć. Podzielę się z państwem pewnym doświadczeniem z ostatniego roku, gdzie rozmawialiśmy na temat ubóstwa energetycznego. To były prace w zespole ds. ubóstwa energetycznego. Te prace odbywały się przed tymi dużymi podwyżkami nośników energii sprzed kilkunastu tygodni. Już wtedy było wyraźnie widać, że problem ubóstwa energetycznego, chociażby w związku z polityką energetyczną, z istotnymi zmianami cen nośników energii, które już wtedy były przewidywane, a których teraz doświadczamy i pewnie będziemy doświadczać, będzie nabierał znaczenia. Warto zwrócić też uwagę, na ile tym ubóstwem energetycznym będą dotknięte właśnie takie gospodarstwa jednoosobowe osób starszych. Myślę, że tu też istotnym czynnikiem będzie to, w jakiego rodzaju domu czy mieszkaniu dana osoba

mieszka, czyli innymi słowy, z jakiego okresu jest to mieszkanie, jak jest ocieplone, jak jest wyposażone, jakie ma źródło energii, jakiego rodzaju koszty są ponoszone w związku z zapewnieniem ciepła. To wszystko są czynniki, które są podobnie istotne jak czynniki dochodowe, one powinny być brane pod uwagę, oceniane w pakiecie. Powinny stanowić podstawę do decyzji łagodzących, mitygujących potencjalnie trudną sytuację osób starszych w gospodarstwach jednoosobowych. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo dziękuję, panie dyrektorze. Stwierdzam, że Komisja przyjęła do wiadomości informację. Bardzo panu dziękuję za przygotowanie materiału. Od razu uprzedzam, że będziemy się uśmiechać do GUS o dane z 2021 r., kiedy państwo będziecie je już mieli. Poprosimy państwa jako instytucję o przygotowanie takiego materiału dotyczącego także tych obszarów, które dzisiaj poruszali państwo posłowie i nasi goście.

Bardzo proszę, teraz pan poseł Michał Szczerba i pytanie do pana ministra Stanisława Szweda.

Poseł Michał Szczerba (KO):

Pani przewodnicząca, bardzo dziękuję. Korzystając z obecności pana ministra… Skończyliśmy właśnie punkt dotyczący sytuacji materialnej, dochodowej. Mam pytanie, czy trwają jakieś prace w rządzie czy w MRiPS, dotyczące zmiany wysokości dodatku pielęgnacyjnego. To pierwsze pytanie do pana ministra.

Druga sprawa, bo było dosyć dużo pytań dotyczących feminizacji, singularyzacji starości, ale też funkcjonowania gospodarstw jednoosobowych. Mam też takie głosy, że takim momentem zwrotnym w funkcjonowaniu tych gospodarstw jest bardzo często śmierć jednego ze współmałżonków. Często koszty pogrzebu sprawiają, że seniorzy, którzy pozostają w gospodarstwie, zadłużają się. Czy państwo pracujecie również nad zmianą wysokości zasiłku pogrzebowego, którego wysokość, jak wszyscy wiemy, nie zmieniła się od 2011 r.? Czy są jakiekolwiek prace w zakresie zmiany wysokości dodatku pielęgnacyjnego dla osób powyżej 75 r.ż.? Koszty funkcjonowania tych osób wzrastają. Druga sprawa to zasiłek pogrzebowy. To też jest temat, który jest istotny dla tej grupy wiekowej. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Panie ministrze, bardzo proszę o udzielenie odpowiedzi.

Sekretarz stanu w MRiPS Stanisław Szwed:

Dziękuję bardzo. Krótko odpowiem pani przewodniczącej, bo pani przewodnicząca pytała też o te środki, które podejmujemy, częściowo już pan Kulaszewicz o tym mówił, ale jednak warto o tym przypomnieć. Choćby kwestia tegorocznej waloryzacji, która zgodnie ze wskaźnikami byłaby na poziomie 5,7%. Ta waloryzacja, jak pani przewodnicząca wie, była na poziomie 7%. W ogóle po raz pierwszy w historii zdarzyło się, żeby wskaźnik wynagrodzeń był ponad 60-procentowy, to była też odpowiedź na sytuację, która wynika z inflacji. Działania, które prowadzimy w postaci dodatków osłonowych, to są też przecież rozwiązania, które pomagają niwelować wysokie ceny.

Kwestia związana z obniżeniem czy zlikwidowaniem podatku paliwowego, czyli akcyzy, i rozszerzenie tego okresu do 2027 r. Zarówno osoby fizyczne, jak i instytucje wrażliwe, tj. szkoły, szpitale, będą mogły z tego korzystać z obniżonego podatku czy akcyzy. To jest też ważne, bo ceny gazu i ceny ropy nie zależą od naszego kraju, tylko są uwarunkowane sytuacją międzynarodową. Tym bardziej teraz, jeśli chodzi o sytuację wojenną.

Tylko w ostatnich trzech latach z programu trzynastej emerytury do naszych emerytów trafiło prawie 50 mld zł. To też jest to wsparcie, które dotyka wszystkich emerytów i rencistów, plus czternasta emerytura… Zapowiedziana również na ten rok czternasta emerytura też będzie wypłacona, zgodnie z tym, że Prawo i Sprawiedliwość dotrzymuje obietnic i skutecznie działa.

Jeśli chodzi o pytania pana posła, to… Jeśli chodzi o zasiłek pogrzebowy, to ten temat był już kilkakrotnie podnoszony. W tej chwili nie ma jeszcze decyzji o podwyższeniu tego świadczenia. Ono jest na poziomie 4 tys. zł. Nie odpowiem też, czy w najbliższym

czasie będzie podobnie z dodatkiem pielęgnacyjnym. W tym roku na pewno nie, bo ten rok budżetowy jest dosyć mocno napięty, ale, jak wiemy, już w maju będziemy przygotowywać się do następnego budżetu państwa i zapewne te rozwiązania, które będą… Oczywiście trzeba wspomnieć przy emeryturach, że jest jeszcze emerytura bez podatku do kwoty 2500 zł, która też pomogła najniższym świadczeniom.

Przewodnicząca poseł Joanna Borowiak (PiS):

Bardzo dziękuję, panie ministrze, za udzielenie odpowiedzi.

Jeszcze tylko podsumuję. Panie pośle, proszę nas jeszcze nie opuszczać, bo będzie też kilka słów do pana. Łączne wsparcie w ramach trzynastej i czternastej emerytury w bieżącym roku dla naszych seniorów to 70 mld zł. Dobrze, że pan poseł troszczy się o podnoszenie dodatków, w tym dodatku pogrzebowego, ale swoją wypowiedź dobrze by było, gdyby pan poseł zaczął od informacji, kto ten zasiłek pogrzebowy obniżył, a była to pana formacja. Ale dobrze, że pan się o to troszczy. Staramy się faktycznie wspierać naszych seniorów tak, jak to jest możliwe, łącznie z podnoszeniem waloryzacji, właśnie po to, by mogli oni funkcjonować w sytuacji tak trudnej, jaką mamy wszyscy. Myślę o sytuacji najwyższej od 28 lat inflacji i wojny za naszą wschodnią granicą, która też niestety przekłada się na kwestie finansowe i gospodarcze.

Bardzo serdecznie państwu dziękuję. Stwierdzam jeszcze przyjęcie protokołu poprzedniego posiedzenia wobec niewniesienia do niego zastrzeżeń. Zamykam posiedzenie Komisji. Dziękuję państwu bardzo.